

„Edukacja regionalna - dziedzictwo kulturowe Ziemi Suwalskiej”. Program ścieżki edukacyjnej dla klas IV-VI szkoły podstawowej.

*„ojczyzna to kraj dzieciństwa
miejsce urodzenia
to jest ta mała najbliższa
ojczyzna
miasto miasteczko wieś
ulica dom podwórko (...)*

Tadeusz Różewicz

Istotą regionalizmu jest budowanie poczucia tożsamości z najbliższym otoczeniem, ludźmi, kulturą tworzoną przez pokolenia i stającą się wciąż na naszych oczach, również za sprawą nas samych. Wychowywanie młodych pokoleń, oparte w dużej mierze na kulturze i tradycji, jest zadaniem nie tylko rodziny, ale i szkoły.

Świadomość tego obowiązku skłoniła mnie do opracowania autorskiego programu „Edukacja regionalna - dziedzictwo kulturowe w regionie dla klas IV - VI szkoły podstawowej”. Program zawiera cele i treści zawarte w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych i gimnazjów. Wzbogaciłam go o przykładowe scenariusze lekcji języka polskiego wykorzystujących treści edukacji regionalnej oraz scenariusz imprezy otwartej, przeznaczonej dla uczniów i środowiska lokalnego, poświęconej historii i kulturze Ziemi Suwalskiej.

I. CHARAKTERYSTYKA PROGRAMU

Niniejszy program przeznaczony jest do realizacji w sześcioklasowej szkole podstawowej. Został pomyślany jako uzupełnienie programów: języka polskiego, historii i społeczeństwa, przyrody, sztuki, godzin do dyspozycji wychowawcy oraz nauczania zintegrowanego o edukację regionalną. Treści, które zawiera, mogą być realizowane w ramach wymienionych przedmiotów oraz na zajęciach pozalekcyjnych.

Program stwarza możliwość poznawania przez uczniów regionu pod kątem geograficznym, historycznym, przyrodniczym, kultury i obyczajów, a także uwrażliwiania na jego piękno i specyfikę oraz aktywnego i twórczego udziału w życiu społeczności lokalnej. Ważne jest, aby uczeń pod koniec edukacji w szkole podstawowej potrafił dostrzec związki łączące tradycję rodzinną z tradycjami regionu, wpływ wartości związanych z kulturą regionu na poszczególnych ludzi oraz podejmował działania mające na celu zachowanie i pomnażanie dziedzictwa kulturowego.

Program jest zgodny z dokumentami MEN:

- Dziedzictwem kulturowym w regionie.
- Podstawą programową kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych i gimnazjów.
- Ustawą o systemie oświaty.

Autorka wykorzystwała do jego opracowania własne doświadczenia wynikające z realizacji kilku projektów propagujących wiedzę o Suwalszczyźnie oraz materiały otrzymane w ramach doskonalenia zawodowego, prowadzonego przez CEN w Suwałkach.

II. CELE NAUCZANIA

1. Poznanie specyfiki swojego regionu pod kątem: geograficznym, historycznym, przyrodniczym i kulturowym.
2. Poznanie dziedzictwa kulturowego środowiska rodzinnego i wspólnoty lokalnej w powiązaniu z rzeczywistością narodową, państwową i międzynarodową.
3. Rozwijanie aktywnego udziału ucznia w życiu rodziny, szkoły, społeczności lokalnej, w zachowaniu i pomnażaniu dziedzictwa kulturowego.
4. Kształtowanie więzi emocjonalnej z regionem, uwrażliwianie na jego piękno i specyfikę przy jednoczesnym otwarciu na wartości kultury innych narodów.
5. Kształtowanie szacunku wobec dorobku i tradycji regionalnych i narodowych, symboli narodowych, państwowych i religijnych.
6. Rozwijanie poczucia własnej tożsamości.
7. Kształtowanie tolerancji i poszanowania odrębności drugiego człowieka.
8. Wyposażenie ucznia w umiejętność korzystania z zasobów archiwalnych, bibliotecznych, urzędów medialnych i innych źródeł informacji o regionie.

TREŚCI NAUCZANIA - KLASY IV - VI

Materiał nauczania związany z celami edukacyjnymi	Szczegółowe cele edukacyjne kształcenia i wychowania	Procedury osiągnięcia celów	Opis założonych osiągnięć ucznia
JĘZYK POLSKI - KLASA IV			
<p>Moja miejscowość:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ pochodzenie nazwy, tradycje kultywowane przez mieszkańców, święta i związane z nimi obyczaje, legendy i podania związane z nazwą miejscowości, ▪ dawne nazewnictwo ▪ najpiękniejsze miejsca w okolicy ▪ opis krajobrazu <p>Moja szkoła:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ uczniowie i nauczyciele ▪ tradycje szkolne ▪ osiągnięcia szkoły 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ poznanie najbliższego otoczenia domu rodzinnego ▪ uwrażliwienie na wartości kulturowe środowiska rodzinnego i wspólnoty lokalnej ▪ kształtowanie szacunku wobec dorobku i tradycji wspólnoty lokalnej ▪ wdrażanie do samodzielnego poszukiwania informacji ▪ rozwijanie aktywnego udziału w życiu szkoły 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wywiady z najstarszymi mieszkańcami ▪ praca z tekstami źródłowymi ▪ film ▪ opowiadanie ▪ opis obrzędu ▪ wystawka starych fotografii ▪ projekt działania lokalnego ▪ przegląd kroniki szkoły ▪ czynny udział w imprezach i uroczystościach organizowanych przez szkołę (jasełka, kolędowanie, święto wiosny, Dzień Suwalszczyzny itp.) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zna najważniejsze fakty z historii swojej miejscowości ▪ zna legendę (podanie) związane z pochodzeniem nazwy miejscowości ▪ wymienia nazwy dawne niektórych sprzętów używanych w gospodarstwie domowym ▪ opisuje tradycje, zwyczaje i obrzędy znane i kultywowane w jego miejscowości ▪ opisuje krajobraz najbliższej okolicy ▪ zna tradycje szkoły, wymienia jej osiągnięcia ▪ uczestniczy w imprezach i uroczystościach organizowanych przez szkołę
JĘZYK POLSKI - KLASA V			
<p>Mój region - Suwalszczyzna:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ miejsca ważne w naszym regionie – ich historia i legendy z nimi związane ▪ gwara i przysłowia naszego regionu ▪ regionalne tradycje, zwyczaje i obyczaje, święta, symbole ▪ grupy etniczne 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ budzenie zainteresowania historią i kulturą regionu ▪ uwrażliwienie na piękno i specyfikę regionu ▪ kształtowanie tolerancji i poszanowania innego człowieka ▪ kształtowanie szacunku wobec tradycji i dorobku szkoły, 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ praca z tekstami źródłowymi ▪ wywiady ze znanymi osobistościami regionu ▪ lekcje muzealne ▪ teksty napisane gwarą ▪ nagrania wypowiedzi gwarą ▪ wizyty w ROKIS ▪ przegląd kronik 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zbiera informacje o swoim regionie z różnych źródeł (wywiady z ludźmi, kroniki, archiwa) ▪ opowiada treść kilku legend ▪ związanych z Ziemią Suwalską ▪ sporządza słowniczek wyrazów gwarowych

<ul style="list-style-type: none"> ▪ potrawy regionalne <p>Moja szkoła:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ moja szkoła w przeszłości, wybitni absolwenci szkoły ▪ reklama szkoły, w której się uczę 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ społeczności lokalne, wspólnoty regionalnej ▪ zasady zachowania się w miejscach publicznych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wywiad ze znanym absolwentem szkoły ▪ opracowanie kilku legend o Suwalszczyźnie ▪ opis herbu Raczek, Suwałk ▪ projekt działania lokalnego ▪ przeprowadzenie rozmowy na określony temat z użycie wyrażeń gwarowych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nazywa grupy etniczne zamieszkujące region ▪ podaje przepis na potrawę regionalną ▪ zna najważniejsze fakty z przeszłości szkoły ▪ redaguje reklamę swojej szkoły ▪ opisuje herb Suwałk, Raczek, zna jego pochodzenie
JĘZYK POLSKI – KLASA VI			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ literatura o regionie ▪ czasopisma regionalne jednym ze źródeł wiedzy o regionie ▪ wielcy twórcy kultury polskiej i ich związki z Suwalszczyzną (Cz. Miłosz, M. Konopnicka, A. W. Kowalski, A. Wajda itd.) ▪ słynni mieszkańcy naszego regionu dawniej i współcześnie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ umiejętność korzystania z literatury o regionie i wybierania z niej potrzebnych informacji ▪ znajomość prasy wychodzącej w regionie i wykorzystywanie jej do gromadzenia informacji ▪ umiejętność powiązania działalności słynnych Polaków z Suwalszczyzną ▪ znajomość sylwetek słynnych mieszkańców regionu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ lekcje biblioteczne ▪ wizyta w bibliotece publicznej ▪ wycieczka do muzeum okręgowego ▪ wystawka literatury ▪ wystawka poświęcona wybranemu twórcy ▪ wystawka czasopism ▪ redagowanie informacji na temat wybranej książki, czasopisma 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ potrafi odnaleźć potrzebne informacje o regionie w odpowiedniej literaturze ▪ zna tytuły prasy regionalnej ▪ wymienia nazwiska ludzi zasłużonych dla regionu ▪ redaguje informację dotyczącą wybranej książki, czasopisma
HISTORIA - KLASA IV			
<p>Moja rodzina:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ członkowie rodziny, ich zajęcia, ▪ historia rodziny ▪ tradycje przekazywane w rodzinie ▪ zwyczaje ▪ pamiątki rodzinne <p>Moja miejscowość:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ położenie na mapie gminy, regionu, kraju ▪ historia mojej miejscowości ▪ ważne wydarzenia w naszej miejscowości, ▪ miejsca pamięci narodowej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kształtowanie szacunku dla wartości i tradycji rodzinnych ▪ rozwijanie aktywnego udziału w życiu rodziny ▪ poznawanie historii i teraźniejszości najbliższego otoczenia domu rodzinnego ▪ budzenie zainteresowania historią i kulturą najbliższego środowiska ▪ budowanie poczucia więzi z najbliższym środowiskiem ▪ kształtowanie poczucia dumy z przynależności do danej wspólnoty lokalnej 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wywiady z członkami rodziny ▪ zdjęcia rodzinne, pamiątki ▪ drzewo genealogiczne ▪ praca z mapą ▪ wycieczka po najbliższej okolicy ▪ wywiady z najstarszymi mieszkańcami miejscowości ▪ praca z tekstem źródłowym ▪ opowiadanie ▪ projekt działania lokalnego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zna historię swojej rodziny, tradycje i zwyczaje rodzinne ▪ lokalizuje swoją miejscowość na mapie gminy, regionu, kraju ▪ wiąże najważniejsze wydarzenia z historii kraju z historią miejscowości ▪ zna główne zajęcia ludności w najbliższej okolicy ▪ wie jakie zmiany zaszły w jego miejscowości na przestrzeni wieków ▪ rozumie wpływ środowiska przyrodniczego na zajęcia ludności

<ul style="list-style-type: none"> ▪ przeszłość i teraźniejszość mojej miejscowości (budownictwo, miejsca użyteczności publicznej) ▪ przemysł i rzemiosło w najbliższej okolicy, wpływ środowiska przyrodniczego na gospodarkę ▪ zmiany w mojej miejscowości na przestrzeni wieków, miejsca zniszczone - dlaczego? 			
HISTORIA - KLASA V			
<p>Nasz region:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ symbole regionu, położenie na mapie Polski ▪ historia regionu, dzieje osadnictwa ▪ historia rodziny na tle historii regionu, związki rodziny z regionem ▪ historia miejscowości na tle historii regionu ▪ życie codzienne w aszej miejscowości na przestrzeni dziejów ▪ pamiątki przeszłości: skanseny, muzea, izby pamięci ▪ słynni mieszkańcy naszego regionu 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ poznanie swojego regionu pod kątem geograficznym i kulturowym ▪ uświadomienie powiązania losów własnej rodziny z historią regionu ▪ kształtowanie więzi emocjonalnej z regionem ▪ budzenie szacunku dla tradycji i pamiątek przeszłości 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ praca z mapą ▪ praca z tekstem źródłowym ▪ lekcje muzealne ▪ wystawki w izbie regionalnej ▪ opowiadania ▪ wycieczki ▪ projekt 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ potrafi określić położenie regionu na mapie Polski ▪ rozpoznaje ważne symbole regionalne ▪ zna podstawowe fakty z historii regionu ▪ wykazuje związki swojej rodziny i miejscowości z historią regionu ▪ zbiera wiadomości o swojej miejscowości i regionie z różnych źródeł

HISTORIA - KLASA VI

<ul style="list-style-type: none"> ▪ ważniejsze wydarzenia z historii naszego regionu w powiązaniu z historią Polski ▪ obecny stan zagospodarowania naszego regionu i perspektywy rozwoju ▪ z czego słynie nasz region - zabytki, osiągnięcia w skali kraju, Europy ▪ reklama regionu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uświadomienie powiązania historii regionu z historią kraju ▪ znajomość osiągnięć regionu w różnych dziedzinach ▪ znajomość perspektyw rozwoju Suwalszczyzny	<ul style="list-style-type: none"> ▪ praca z mapą ▪ praca z tekstem źródłowym ▪ przegląd artykułów w prasie regionalnej ▪ wycieczki ▪ wywiady ▪ projekt ▪ filmy ▪ reklama regionu	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> ▪ łączy najważniejsze wydarzenia z historii regionu z historią kraju ▪ wymienia najważniejsze zabytki regionu i jego największe walory ▪ zna możliwości rozwoju Suwalszczyzny ▪ potrafi zareklamować swój region
--	---	--	---

PRZYRODA – KLASA IV

Najbliższe otoczenie domu rodzinnego i szkoły: <ul style="list-style-type: none"> ▪ ukształtowanie terenu, ▪ fauna i flora, ▪ krajobraz naturalny i przekształcony najbliższej okolicy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ poznanie najbliższego środowiska pod kątem geograficznym i przyrodniczym, ▪ poznanie sposobu zagospodarowania terenu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ obserwacje ▪ wycieczki ▪ wywiady ▪ projekt	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozróżnia formy ukształtowania terenu w najbliższej okolicy ▪ rozpoznaje rodzaje skał w najbliższej okolicy ▪ wymienia rodzaje wód ▪ rozpoznaje gatunki roślin i zwierząt występujące w najbliższej okolicy ▪ odróżnia krajobraz naturalny od przekształconego przez człowieka i opisuje sposób zagospodarowania terenu
---	--	--	--

PRZYRODA – KLASA V

<ul style="list-style-type: none"> ▪ położenie geograficzne miejsca zamieszkania ▪ walory turystyczno - krajoznawcze naszego regionu ▪ rolnictwo w najbliższej okolicy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ określenie położenia geograficznego miejsca zamieszkania ▪ zapoznanie z walorami turystyczno - krajoznawczymi Suwalszczyzny ▪ określenie warunków naturalnych sprzyjających rolnictwu w najbliższej okolicy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ praca z mapą ▪ zajęcia w terenie ▪ wykorzystanie przewodników turystycznych i folderów ▪ wywiady ▪ analiza artykułów prasowych	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> ▪ określa swoje miejsce zamieszkania na mapie administracyjnej Polski ▪ dostrzega i ocenia walory turystyczno - krajoznawcze Suwalszczyzny (czyste powietrze, woda, lasy, rzeźba terenu) ▪ określa warunki naturalne sprzyjające rolnictwu w najbliższej okolicy ▪ rozpoznaje zboża i rośliny przemysłowe w najbliższej okolicy
---	---	--	--

PRZYRODA – KLASA VI

<ul style="list-style-type: none"> ▪ zmiany w najbliższym otoczeniu człowieka ▪ obiekty i obszary chronione w naszym regionie ▪ zasady zachowania się na obszarach chronionych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ poznawanie zmian zachodzących w najbliższym środowisku ▪ poznanie obszarów i obiektów chronionych i zasady zachowania się na obszarach chronionych 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wycieczki ▪ filmy ▪ albumy ▪ artykuły z prasy lokalnej ▪ przewodniki turystyczne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ potrafi ocenić stan środowiska, w którym żyje ▪ zna obszary i obiekty chronione (parki narodowe i krajobrazowe) na Suwalszczyźnie ▪ zna zasady zachowania się na obszarach chronionych
---	---	--	--

SZTUKA

<p>Sztuka ludowa:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ muzyka ▪ rękodzieło ▪ tańce ▪ stroje ludowe <p>Zwyczaje i obyczaje, tradycje, obrzędy Architektura, zabytki architektury</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ poznawanie pieśni i tańców ludowych z regionu ▪ poznanie twórców ludowych i ich wytworów ▪ poznanie zespołów ludowych i ich strojów ▪ poznawanie zwyczajów i obrzędów ludowych ▪ kształtowanie szacunku dla tradycji regionu ▪ poznanie zabytków architektury w regionie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nauka piosenek i tańców ludowych ▪ spotkania z twórcami ludowymi i zespołami folklorystycznymi ▪ lekcje muzealne ▪ wykonywanie ozdób choinkowych, pisanek, haftów wycinanek ▪ wycieczki ▪ filmy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zna i potrafi zaśpiewać niektóre piosenki ludowe z regionu ▪ zna tańce ludowe z regionu i rozpoznaje cechy charakterystyczne strojów ludowych z regionu ▪ zna najważniejsze zespoły ludowe ▪ zna tradycje i obrzędy związane z różnymi okolicznościami i świętami ▪ potrafi wykonać proste ozdoby, pisanek ▪ zna zabytki architektury w regionie
---	---	--	---

Opracowanie:
Krystyna Walukiewicz
nauczycielka języka polskiego
w Szkole Podstawowej w Żubryнку